

Wprowadzenie do uczenia maszynowego

dr inż. Marcin Nowak

marcin.nowak@poznan.merito.pl

Literatura

1. Geron, A. (2023). *Uczenie maszynowe z użyciem Scikit-Learn, Keras i TensorFlow*, Helion
2. Gallatin, K. (2024). *Uczenie maszynowe w Pythonie. Receptury. Od przygotowania danych do deep learningu*, Helion
3. Hurbans, R. (2020) *Algorytmy sztucznej inteligencji. Ilustrowany przewodnik*, Helion
4. Raschka, S., Mirjalili, V. (2019). *Python. Uczenie maszynowe. Wydanie II*, Helion

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Sztuczna inteligencja - to szeroka dziedzina technologii, która obejmuje tworzenie maszyn naśladowujących ludzką inteligencję i funkcje poznawcze, takie jak rozwiązywanie problemów i uczenie się. AI wykorzystuje prognozy i automatyzację do optymalizacji i rozwiązywania złożonych zadań, które historycznie były wykonywane przez ludzi (IBM).

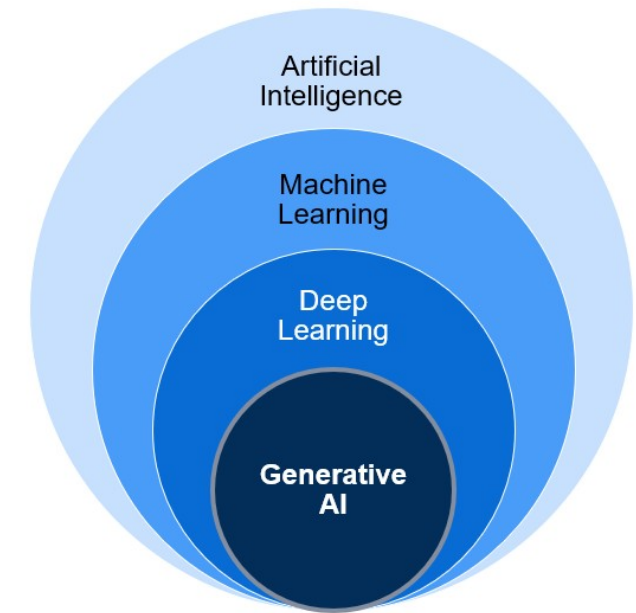
Sztuczna inteligencja to dziedzina badań i rodzaj technologii charakteryzującej się rozwojem i wykorzystaniem maszyn zdolnych do wykonywania zadań, które zazwyczaj wymagałyby ludzkiej inteligencji (World Economic Forum).

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

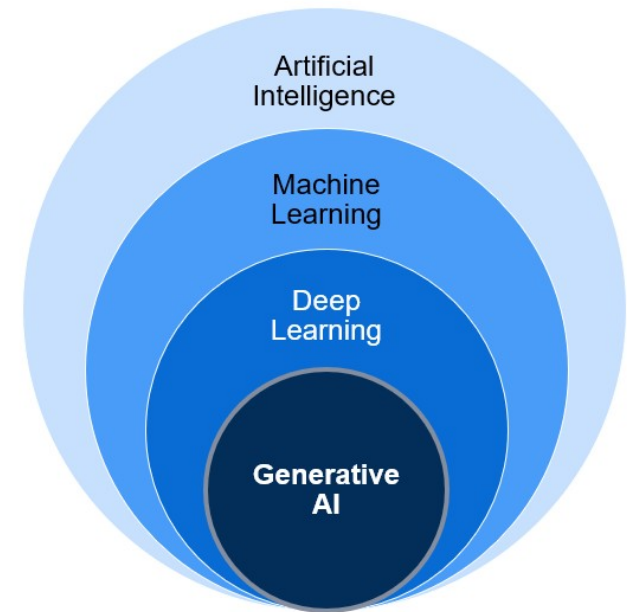
"**Uczenie maszynowe (ML)** to dziedzina sztucznej inteligencji, która umożliwia systemom komputerowym uczenie się i poprawianie swoich zdolności na podstawie danych, bez konieczności jawnego programowania" – Arthur Samuel (1959).

„**Uczeniem maszynowym** nazywa się proces, w którym program komputerowy uczy się na podstawie doświadczeń E rozwiązania problemów T względem kryterium oceny P , o ile jakość Q , z jaką rozwiązuje on problemy T rośnie wraz z doświadczeniem E ” (Mitchel, 1997).

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

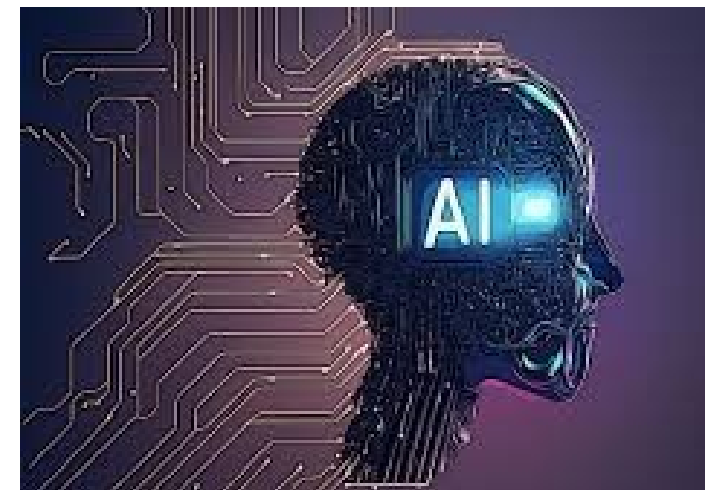
- Uczenie maszynowe jest szczególnym przypadkiem AI
- Szczególnym przypadkiem uczenia maszynowego są sztuczne sieci neuronowe
- Szczególnym przypadkiem SSN są głębokie SSN
- Szczególnym przypadkiem głębokich SSN są modele generatywne
- Szczególnym przypadkiem modeli generatywnych jest czat GPT

Podstawowe pojęcia

Przykładowa AI niebędąca uczeniem maszynowym:

- **Systemy eksperckie** - Systemy eksperckie to programy komputerowe, które naśladują zdolności podejmowania decyzji przez ludzkiego eksperta. Wykorzystują one bazy wiedzy zawierające fakty i reguły dotyczące określonej dziedziny, aby wyciągać wnioski i rozwiązywać problemy. Przykładem może być system diagnostyczny w medycynie, który pomaga lekarzom w diagnozowaniu chorób na podstawie objawów pacjentów.
- **Algorytmy wyszukiwania i optymalizacji** - Algorytmy takie jak A* (A-star) czy algorytmy przeszukiwania heurystycznego są używane do rozwiązywania problemów z wyszukiwaniem ścieżek, optymalizacją i planowaniem. Na przykład, algorytmy te są stosowane w grach komputerowych do znajdowania najkrótszej ścieżki postaci z punktu A do punktu B.

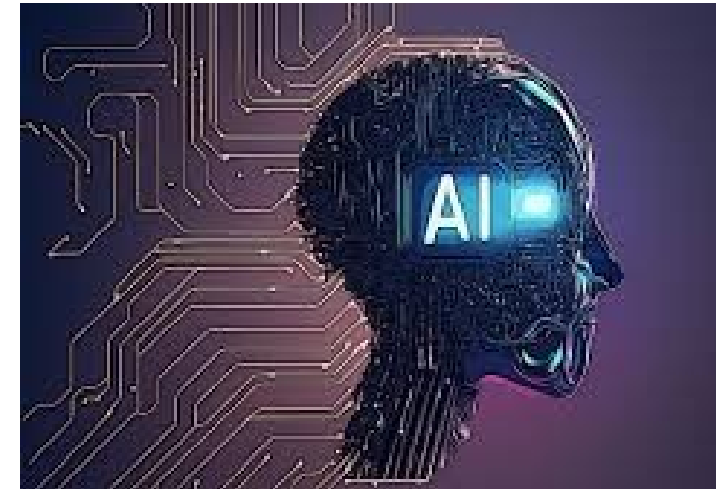

<https://cryps.pl/chinski-rzad-uznal-ai-za-zagrozenie-narodowe/>

Podstawowe pojęcia

Przykładowa AI niebędąca uczeniem maszynowym:

- **Algorytmy ewolucyjne i genetyczne** - Algorytmy te naśladują procesy biologiczne, takie jak selekcja naturalna i mutacja, aby znaleźć optymalne rozwiązania problemów. Są one wykorzystywane w optymalizacji i projektowaniu, np. do tworzenia efektywnych układów elektronicznych.
- **Robotyka** - koncentruje się na tworzeniu i programowaniu robotów, które są zdolne do wykonywania zadań fizycznych w rzeczywistym świecie, często na podstawie wcześniej zaprogramowanych instrukcji.

<https://cryps.pl/chinski-rzad-uznal-ai-za-zagrozenie-narodowe/>

Uczenie maszynowe

Uczenie maszynowe

- filtrowanie spamu mailowego,
- systemy rekomendacyjne (Amazon, Netflix),
- wybór postów do pokazania w portalu Facebook,
- wybór twitów na portalu X,
- translator Google,
- system rekomendacyjny Spotify oraz You Tube,
- nawigacja Google Maps,
- sprawdzania gramatyki,
- monitoring z kamer przemysłowych,
- wykrywanie anomalii w systemach informatycznych,
- automatyczne odczytywanie adresów z listów,
- odszukiwanie niezdecydowanych wyborców,
- interpretacja zdjęć,
- szeroko zakrojona diagnostyka zdrowotna,
- przewidywanie cen nieruchomości,
- serwisy randkowe,
- autonomiczne pojazdy,
- osobista asystentka Siri.

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Krótką historia uczenia maszynowego

- Lata 50.–60. - Początki – Arthur Samuel i program do warcabów
- Lata 80. - Rozwój sieci neuronowych i backpropagation
- Lata 90. - Wzrost popularności maszyn wektorów nośnych (SVM) i metod ensemble
- XXI wiek - Przełom w głębokim uczeniu (Deep Learning) dzięki big data i GPU
- Współczesność - ML w biznesie, autonomiczne systemy, generatywna AI (np. modele językowe)

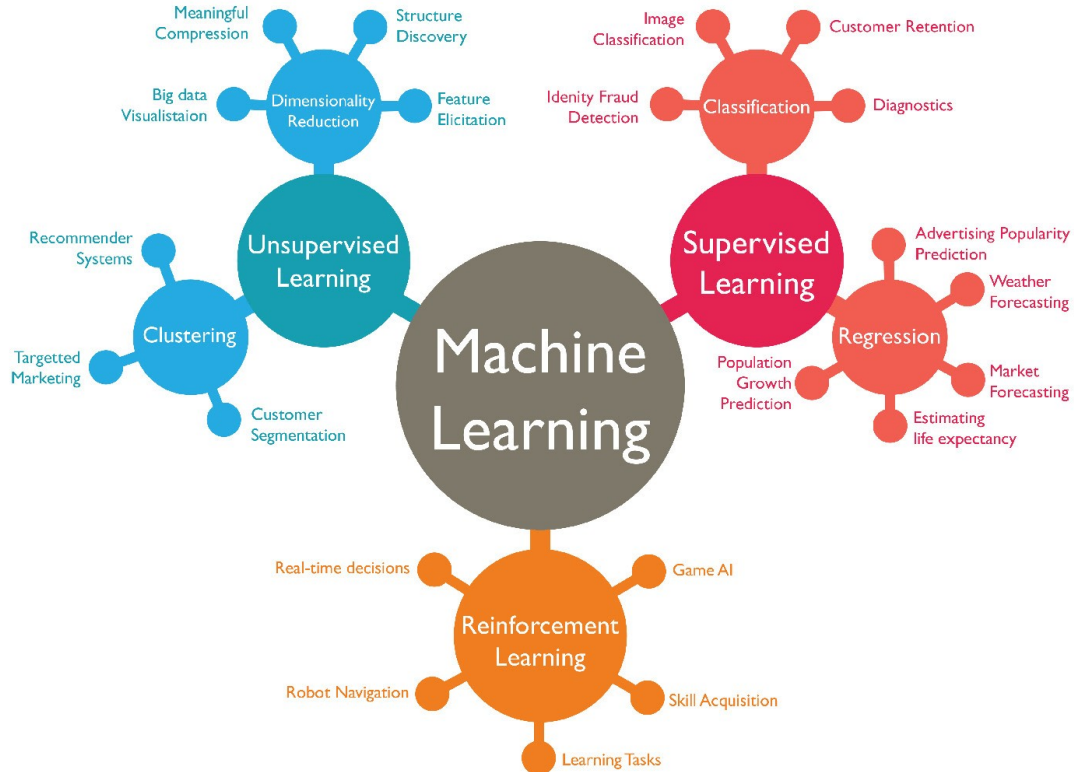
Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Kluczowe daty w historii ML

- 1950 - Alan Turing publikuje "Computing Machinery and Intelligence" – pytanie o możliwość myślenia maszyn
- 1959 - Arthur Samuel definiuje uczenie maszynowe i tworzy program do warcabów
- 1986 - Backpropagation w sieciach neuronowych (Rumelhart, Hinton, Williams)
- 1995 - Wprowadzenie maszyn wektorów nośnych (Vapnik i Cortes)
- 2012 - AlexNet wygrywa ImageNet, rewolucjonizując głębokie uczenie
- 2020+ - Modele językowe (np. GPT-3, BERT) i generatywna AI

Praca Turinga z 1950 roku zarysowała teoretyczne podstawy sztucznej inteligencji, pytając, czy maszyny mogą myśleć. Program Samuela do warcabów był jednym z pierwszych przykładów systemu uczącego się. Backpropagation umożliwiło efektywne trenowanie sieci neuronowych, a AlexNet w 2012 roku pokazał siłę głębokiego uczenia w rozpoznawaniu obrazów. Współczesne modele językowe, takie jak GPT-3, ilustrują, jak ML ewoluowało w kierunku bardziej zaawansowanych i wszechstronnych zastosowań.

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Główne paradygmaty uczenia maszynowego

- **Uczenie nadzorowane** - dane z etykietami, np. przewidywanie cen
- **Uczenie nienadzorowane** - dane bez etykiet, np. grupowanie klientów
- **Uczenie ze wzmocnieniem** - uczenie przez nagrody, np. autonomiczne pojazdy
- **Uczenie półnadzorowane** - połączenie danych oznaczonych i nieoznaczonych
- **Uczenie transferowe** - wykorzystanie wiedzy z jednego zadania do innego

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Uczenie nadzorowane

Definicja: Algorytmy uczą się na podstawie danych oznaczonych (wejście + etykieta)

Przykłady zastosowań:

- Przewidywanie cen mieszkań
- Rozpoznawanie spamu w e-mailach
- Klasyfikacja obrazów (np. kot vs pies)

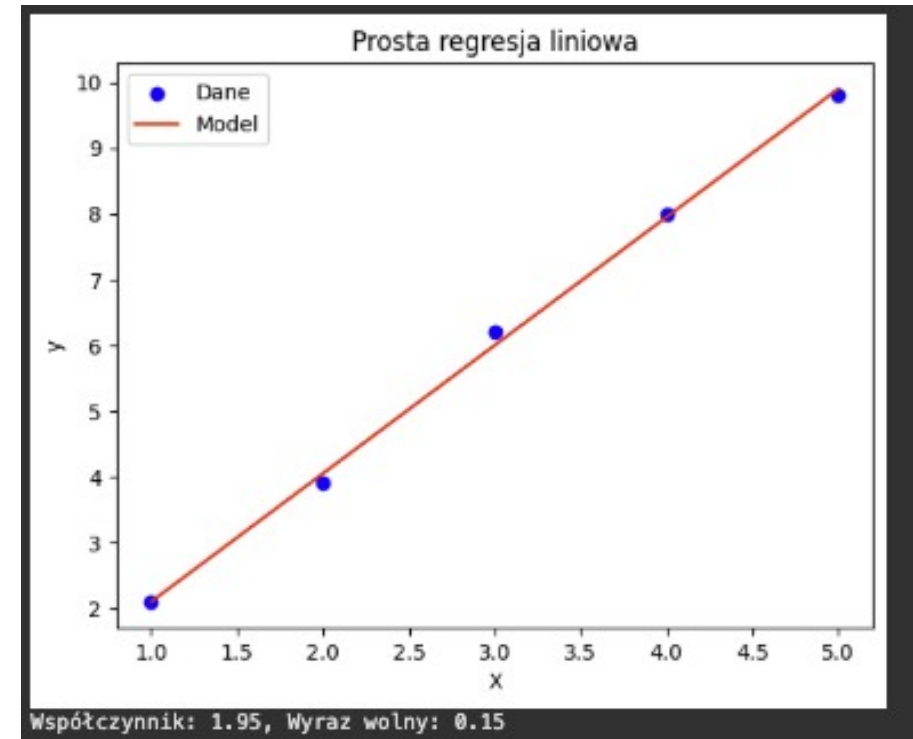
Popularne algorytmy: Regresja liniowa, regresja logistyczna, drzewa decyzyjne

Schemat: Dane → Model → Predykcja

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Przykład kodu – regresja liniowa

```
[1] 1 import numpy as np
    2 import matplotlib.pyplot as plt
    3 from sklearn.linear_model import LinearRegression
    4
    5 # Dane syntetyczne
    6 X = np.array([[1], [2], [3], [4], [5]])
    7 y = np.array([2.1, 3.9, 6.2, 8.0, 9.8])
    8
    9 # Trenowanie modelu
   10 model = LinearRegression()
   11 model.fit(X, y)
   12
   13 # Predykcje
   14 y_pred = model.predict(X)
   15
   16 # Wizualizacja
   17 plt.scatter(X, y, color='blue', label='Dane')
   18 plt.plot(X, y_pred, color='red', label='Model')
   19 plt.xlabel('X')
   20 plt.ylabel('y')
   21 plt.title('Prosta regresja liniowa')
   22 plt.legend()
   23 plt.show()
   24
   25 # Wyświetlenie parametrów
   26 print(f'Współczynnik: {model.coef_[0]:.2f}, Wyraz wolny: {model.intercept_:.2f}')
```


Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Uczenie nienadzorowane – definicja i przykłady

Definicja: Algorytmy analizują dane bez etykiet, szukając wzorców lub struktur

Przykłady zastosowań:

- Segmentacja klientów w marketingu
- Kompresja danych (np. PCA)
- Wykrywanie anomalii w danych

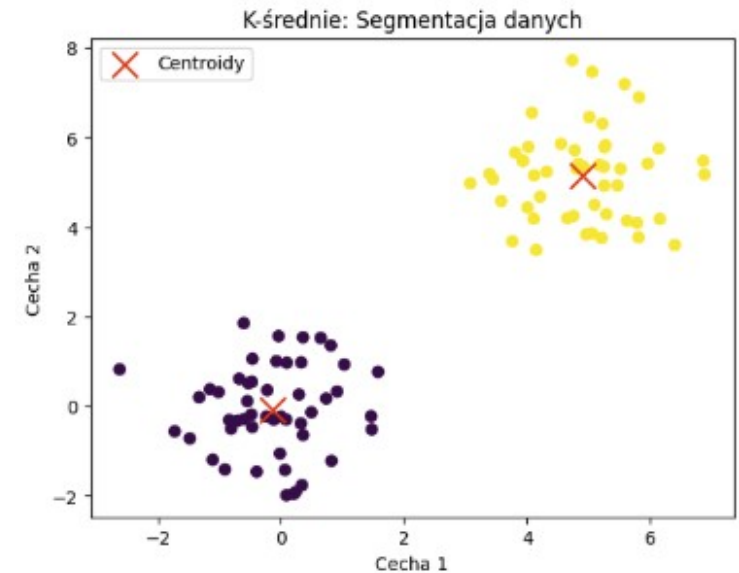
Popularne algorytmy: K-średnie, DBSCAN, PCA

Schemat: Dane → Wzorce (np. grupy, klastry)

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Przykład kodu – k-średnie

```
1 import numpy as np
2 import matplotlib.pyplot as plt
3 from sklearn.cluster import KMeans
4
5 # Dane syntetyczne
6 np.random.seed(42)
7 X = np.concatenate([np.random.normal(0, 1, (50, 2)), np.random.normal(5, 1, (50, 2))])
8
9 # K-średnie
10 kmeans = KMeans(n_clusters=2, random_state=42)
11 kmeans.fit(X)
12
13 # Wizualizacja
14 plt.scatter(X[:, 0], X[:, 1], c=kmeans.labels_, cmap='viridis')
15 plt.scatter(kmeans.cluster_centers_[0], kmeans.cluster_centers_[1], c='red', marker='x', s=200, label='Centroidy')
16 plt.title('K-średnie: Segmentacja danych')
17 plt.xlabel('Cecha 1')
18 plt.ylabel('Cecha 2')
19 plt.legend()
20 plt.show()
```


Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Uczenie ze wzmocnieniem – definicja i przykłady

Definicja: Algorytmy uczą się przez interakcję ze środowiskiem, maksymalizując nagrodę

Przykłady zastosowań:

- Gry komputerowe (np. AlphaGo)
- Sterowanie robotami
- Optymalizacja procesów biznesowych

Kluczowe elementy: Agent, środowisko, akcje, nagrody

Schemat: Agent → Akcja → Środowisko → Nagroda

Przykład AlphaGo pokazuje, jak RL osiągnął przełomowe wyniki w grach, a inne zastosowania (np. robotyka, optymalizacja procesów) wskazują na jego wszechstronność.

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Uczenie półnadzorowane

Definicja: Połączenie danych oznaczonych i nieoznaczonych w celu poprawy wydajności modelu

Przykłady zastosowań:

- Rozpoznawanie obrazów z ograniczoną liczbą etykiet
- Analiza sentymentu w mediach społecznościowych

Zalety: Redukcja kosztów oznaczania danych

Schemat: Dane oznakowane + nieoznakowane → Model

Przykłady, takie jak rozpoznawanie obrazów, pokazują, jak można wykorzystać małą liczbę oznakowanych danych w połączeniu z dużą ilością danych nieoznaczonych. Zalety (redukcja kosztów) są istotne w biznesie, np. w analizie dużych zbiorów danych z mediów społecznościowych.

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Uczenie transferowe

Definicja: Wykorzystanie modelu wytrenowanego na jednym zadaniu do rozwiązania innego, pokrewnego zadania

Przykłady zastosowań:

- Pretrenowane modele językowe (np. BERT)
- Transfer modeli w rozpoznawaniu obrazów

Zalety: Szybsze trenowanie, mniejsze zapotrzebowanie na dane

Schemat: Model pretrenowany → Nowy zbiór danych → Dostosowany model

Przykłady, takie jak BERT, pokazują, jak pretrenowane modele mogą być dostosowane do specyficznych zadań (np. analiza sentymentu). Zalety uczenia transferowego, takie jak oszczędność czasu i danych, są istotne w biznesie, gdzie zasoby mogą być ograniczone.

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Uczenie transferowe – przykład z modelem obrazowym

```
1 from tensorflow.keras.applications import VGG16
2 from tensorflow.keras.models import Model
3 from tensorflow.keras.layers import Dense, Flatten
4
5 # Ładowanie pretrenowanego modelu VGG16
6 base_model = VGG16(weights='imagenet', include_top=False, input_shape=(224, 224, 3))
7
8 # Dodanie nowych warstw
9 x = Flatten()(base_model.output)
10 x = Dense(128, activation='relu')(x)
11 predictions = Dense(2, activation='softmax')(x)
12
13 # Tworzenie modelu
14 model = Model(inputs=base_model.input, outputs=predictions)
15
16 # Zamrożenie warstw bazowych
17 for layer in base_model.layers:
18     layer.trainable = False
19
20 # Kompilacja modelu
21 model.compile(optimizer='adam', loss='categorical_crossentropy', metrics=['accuracy'])
22 print("Model gotowy do trenowania na nowym zbiorze danych!")
```

Downloading data from https://storage.googleapis.com/tensorflow/keras-applications/vgg16/vgg16_weights_tf_dim_ordering_tf_kernels_notop.h5
58889256/58889256 — 0s 0us/step
Model gotowy do trenowania na nowym zbiorze danych!

Przykład użycia uczenia transferowego z pretrenowanym modelem VGG16 (siecią konwolucyjną) w TensorFlow/Keras. Kod łąduje model przeszkolony na zbiorze ImageNet, dodaje nowe warstwy do klasyfikacji binarnej (np. kot vs pies) i zamraża warstwy bazowe, aby dostosować model do nowego zadania. Wyjaśnienie podkreśla prostotę uczenia transferowego i jego praktyczne zastosowanie w oszczędzaniu zasobów

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Rola danych w uczeniu maszynowym

Dane jako paliwo ML: Jakość i ilość danych decydują o skuteczności modelu

Rodzaje danych:

- Strukturalne (np. tabele)
- Niestrukuralne (np. obrazy, tekst)

Wyzwania:

- Braki w danych
- Szum
- Niezbalansowane zbiory danych

Przykład: Zbiór danych Iris (klasyfikacja kwiatów)

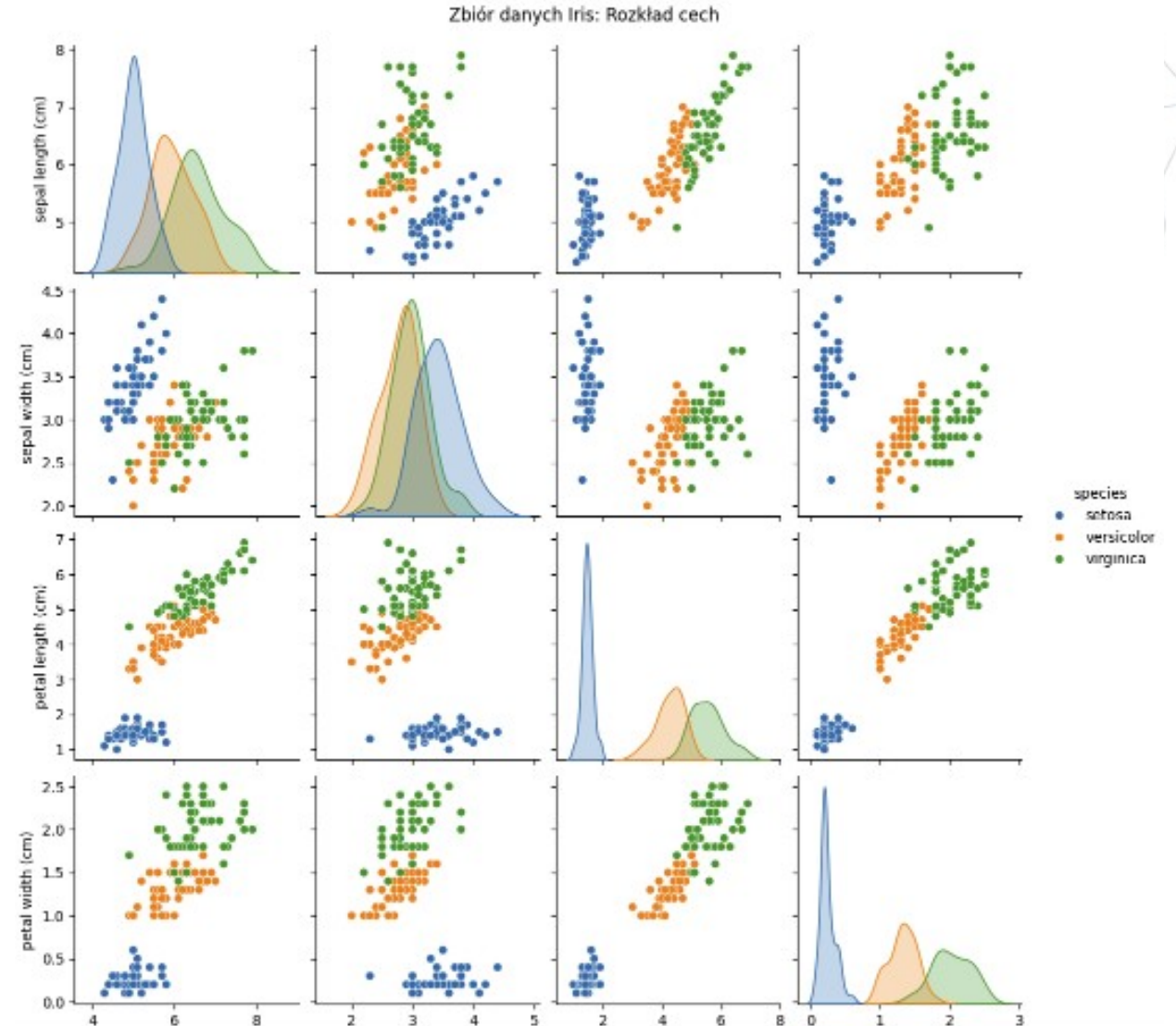
Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Przykład kodu – eksploracja zbioru Iris

```
1 import pandas as pd
2 import seaborn as sns
3 import matplotlib.pyplot as plt
4 from sklearn.datasets import load_iris
5
6 # ładowanie danych Iris
7 iris = load_iris()
8 df = pd.DataFrame(data=iris.data, columns=iris.feature_names)
9 df['species'] = iris.target_names[iris.target]
10
11 # Wizualizacja
12 sns.pairplot(df, hue='species')
13 plt.suptitle('Zbiór danych Iris: Rozkład cech', y=1.02)
14 plt.show()
15
16 # Statystyki opisowe
17 print(df.describe())
```

	sepal length (cm)	sepal width (cm)	petal length (cm)
count	150.000000	150.000000	150.000000
mean	5.843333	3.057333	3.758000
std	0.828066	0.435866	1.765298
min	4.300000	2.000000	1.000000
25%	5.100000	2.800000	1.600000
50%	5.800000	3.000000	4.350000
75%	6.400000	3.300000	5.100000
max	7.900000	4.400000	6.900000

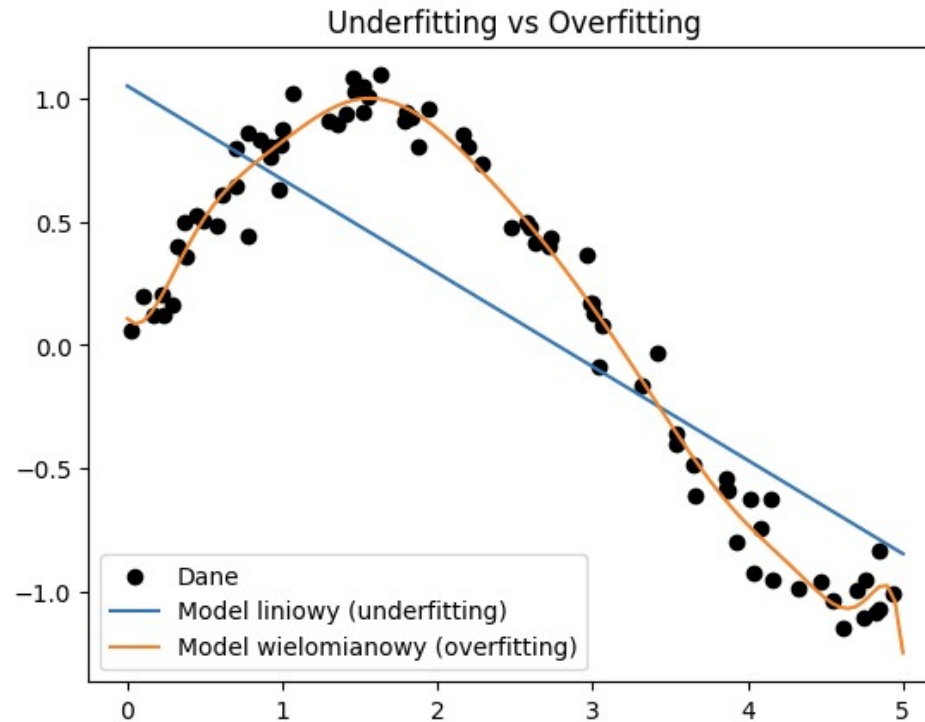
	petal width (cm)
count	150.000000
mean	1.199333
std	0.762238
min	0.100000
25%	0.300000
50%	1.300000
75%	1.800000
max	2.500000

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Podział danych na treningowe i testowe:

- Istota podziału,
- Przeuczenie i niedouczenie,
- Typowe proporcje,

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Zastosowania uczenia maszynowego w biznesie

Marketing:

- Segmentacja klientów
- Systemy rekomendacji

Finanse:

- Wykrywanie oszustw
- Ocena ryzyka kredytowego

Logistyka:

- Optymalizacja tras
- Prognozowanie popytu

Przykłady firm: Netflix, Amazon, Google

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Wyzwania w uczeniu maszynowym

- **Jakość danych:** Braki, szum, niezbalansowanie
- **Obliczenia:** Duże zbiory danych wymagają dużej mocy obliczeniowej
- **Interpretowalność:** "Czarna skrzynka" w modelach ML
- **Etyka:** Uprzedzenia w danych, prywatność
- **Przykłady:** Uprzedzenia w rekrutacji, problemy z prywatnością danych

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Rola obliczeń w ML

Ewolucja mocy obliczeniowej:

CPU → GPU → TPU

Big Data: ML potrzebuje dużych zbiorów danych

Chmura obliczeniowa: AWS, Google Cloud, Azure

Przykłady: Trenowanie modeli głębokiego uczenia na GPU

⌘ **CPU** (Central Processing Unit) – uniwersalny procesor ogólnego zastosowania.

⌘ **GPU** (Graphics Processing Unit) – procesor graficzny, dobrze nadający się do obliczeń równoległych, dlatego znalazł zastosowanie w AI.

⌘ **TPU** (Tensor Processing Unit) – wyspecjalizowany układ stworzony wyłącznie pod macierze i tensory (podstawowe struktury danych w sieciach neuronowych).

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Wprowadzenie do narzędzi ML

Biblioteki Python:

- Scikit-learn: Proste modele ML
- TensorFlow/Keras: Głębokie uczenie
- Pandas: Analiza danych

Środowiska: Jupyter Notebook, Google Colab

Przykłady zastosowań: Analiza danych, trenowanie modeli

Zalety: Łatwość użycia, społeczność open-source

Historia i koncepcje uczenia maszynowego

Przykład kodu – prosta klasyfikacja z wykorzystaniem regresji logistycznej

```
1 from sklearn.datasets import make_classification
2 from sklearn.model_selection import train_test_split
3 from sklearn.linear_model import LogisticRegression
4 from sklearn.metrics import accuracy_score
5
6 # Generowanie danych z 2 cechami informacyjnymi i 0 redundantnymi
7 X, y = make_classification(
8     n_samples=100,
9     n_features=2,
10    n_informative=2,
11    n_redundant=0,
12    n_classes=2,
13    random_state=42
14 )
15
16 # Podział na zbiór treningowy i testowy
17 X_train, X_test, y_train, y_test = train_test_split(
18     X, y,
19     test_size=0.2,
20     random_state=42
21 )
22
23 # Trenowanie modelu
24 model = LogisticRegression()
25 model.fit(X_train, y_train)
26
27 # Predykcje i ocena
28 y_pred = model.predict(X_test)
29 print(f'Dokładność: {accuracy_score(y_test, y_pred):.2f}')
30
```

Dokładność: 0.95